

การใช้ชีวิตของเยาวชนในสังคมพหุวัฒนธรรม

กรณีศึกษา : ผลการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กต่างวัฒนธรรม
ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายประวิณ ประพฤติกชอบ

นักศึกษาลัทธิศาสตร์พัฒนาภาวะความเป็นผู้นำศาสนายุคใหม่ รุ่นที่ ๑ ประจำปี ๒๕๖๐

สถาบันพัฒนาผู้นำศาสนาอิสลาม สำนักจุฬาราชมนตรี

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษารูปแบบการสื่อสารและการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนนักเรียนไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๑๕ คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กต่างวัฒนธรรม : แผ่นดินเดียวกัน* ณ ตำบลบ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี รวมทั้งศึกษาถึงแนวทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นในความแตกต่างและความหลากหลายระหว่างวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น ๔ ประเด็น คือ เพศ อายุ ศาสนา และระดับการศึกษา (สำหรับครอบครัวรับรอง จะเป็นประเด็นของ อาชีพ) จากการศึกษา ระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่ามีทัศนคติต่อการปรับตัวในสังคมวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่คนไปอยู่อาศัยได้เหมือนกัน คือ เมื่อเจอกับปัญหาจะพยายามมองปัญหานั้น ในด้านบวก พยายามศึกษา และเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่ได้รับ ด้านอายุ เยาวชนที่เข้าร่วม โครงการ แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มอายุ ๑๖-๑๘ ปี และ กลุ่มอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป และครอบครัวรับรองจะเป็นกลุ่มอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ซึ่งเป็นช่วงอายุมากที่สุดที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งพบว่า การที่เยาวชนมีช่วงอายุที่อยู่ในวัยเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวได้ง่ายกับครอบครัวรับรอง เนื่องจากวัยอยู่ในช่วงเดียวกันกับบุตรหลาน สามารถปรับตัว เรียนรู้ได้เร็ว และเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนได้ง่าย

โดยส่วนหนึ่งจากการวิจัยพบว่า ด้วยบริบททางสังคมของภาคอีสานที่ผู้คนส่วนใหญ่หรือทั้งหมดในชุมชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัฒนธรรมการกินอยู่แบบชาวอีสานพื้นถิ่น ซึ่งในกรณีนี้เอง เยาวชนจากทาง ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ส่งผลให้เกิดการปรับตัวครั้งสำคัญ และนับเป็นปัญหาแรกๆ ในการเรียนรู้ทักษะชีวิต และการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของเยาวชนจาก ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบเจอของเยาวชน ได้แก่ ศาสนาและความเชื่อ วิธีการกินอยู่ (อาหาร) และด้านภาษาสื่อสาร ซึ่งต้องยอมรับว่าช่วงแรกของการปรับตัวย่อมเกิดความตึงเครียด และเกิดความตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture Shock) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมดังที่ Savamor, Poter & McDaniel (2010 : 397) ได้กล่าวไว้ว่า ความตระหนกทางวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเข้าสู่วัฒนธรรมที่ตนเองไม่คุ้นเคย ทำให้บุคคลเกิดความหวาดกลัว ซึ่งเป็นผลมาจากการที่บุคคลสูญเสียสัญลักษณ์ในสังคม

ตนเอง และเมื่อเยาวชนและครอบครัวรับรองปรับทัศนคติ จนเกิดการยอมรับ ศึกษา เรียนรู้ จะเกิดทักษะการสื่อสารต่างวัฒนธรรมนำสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจ ช่วยให้เกิดการปรับตัวเข้ากับสังคมกลุ่มใหม่ๆ ได้ เพราะเมื่อเกิดความเคยชินจะทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมในสังคมใหม่ได้ในที่สุด ทั้งนี้ด้วยพื้นฐานทางสังคมของคนไทยที่ต่างมีความรักประเทศชาติ บ้านเมือง พวกพ้องแล้ว ถึงแม้จะต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรม หรือต่างศาสนา ย่อมเกิดความรักและสายใยผูกพันต่อกัน ได้โดยง่าย สอดคล้องกับหลักคำสอนในอิสลาม จากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ ๔๕ อัลหุญญุด วรรคที่ ๑๓ ความว่า “และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเชื้อชาติ และเผ่าตระกูล เพื่อจะได้รู้จักกันและกัน”

จากหลักคำสอนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระดำรัสแห่งพระเจ้าที่กล่าวในพระมหาคัมภีร์ อัลกุรอาน อันเป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิตของบุคคลผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งถือว่า ความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ ด้านประชากร และด้านเชื้อชาติ หรือวงศ์ตระกูลของมนุษยชาติ คือ หนทางนำไปสู่การเสริมสร้างการปฏิสัมพันธ์กัน การเอื้อเฟื้อกัน และความร่วมมือกัน ขณะเดียวกันจะปิดประตูต้นเหตุแห่งการบาดหมาง พยาบาท การเข่นฆ่า และสงครามนองเลือดระหว่างกัน ดังนั้นการรู้จักซึ่งกันและกัน ถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าถึงความร่วมมือกันในด้านต่างๆ และถือเป็นบันไดขั้นแรกของกระบวนการสร้างอารยธรรมอันสูงส่งของมนุษยชาติ ทั้งในด้านพัฒนาการศึกษา ชีวิตความเป็นอยู่ สังคม เศรษฐกิจ การปกครอง และอื่นๆ เมื่ออิสลามยอมรับการอยู่ร่วม สังคมพหุวัฒนธรรม แบบหลากหลาย จึงไม่มีข้อห้ามแต่ประการใดที่จะปฏิบัติต่อผู้ที่มีได้ต่อต้าน กดขี่ ข่มเหง เผาทำลาย เข่นฆ่า และขับไล่ออกจากบ้านเกิดเมืองนอน ดังหลักคำสอนจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ ๖๐ อัลมุตอะฮินะฮฺ วรรคที่ ๘ ความว่า

“อัลลอฮ์ มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่มีได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และพวกเขา มิได้ขับไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้า ในการที่พวกเจ้าจะทำความดีแก่พวกเขา และให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา แท้จริง อัลลอฮ์ ทรงรักผู้ที่มีความยุติธรรม”

จากหลักการและหลักคำสอนในอิสลามดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ภาษา ภูมิถิ่นหรือกระทั่งความเชื่อและความศรัทธาที่แตกต่างกันย่อมมิใช่ปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางสังคม และพหุวัฒนธรรม หากแต่สิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องตระหนักก็คือ เราจะมีวิธีการสื่อสารอย่างเข้าใจกัน ในรูปแบบใด เพื่อที่จะทำให้วัฒนธรรมที่แตกต่างกันของเรามีจุดร่วมกันได้ ยอมรับซึ่งกันและกันได้ โดยยังคงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะ และความภูมิใจของตนเองไว้ เป็นรูปแบบการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ที่ส่งผลต่อการก้าวข้ามมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้อย่างนุ่มนวล ก่อเกิดความรัก ความผูกพันและหวงแหนในวัฒนธรรมของกันและกันได้อย่างสันติสุข

โดยจากแนวคิดของ Roy (1962) กล่าวถึงกระบวนการปรับตัวมี ๓ ขั้นตอน คือ ๑.ขั้นตอนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่เกิดจากบุคคลทั้งสองฝ่ายรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกันมา ๒.ขั้นตอนการบูรณาการทางวัฒนธรรม เป็นการที่บุคคลทั้งสองฝ่ายยอมรับซึ่งกันและกันแต่ไม่ครอบงำกัน และ ๓. ขั้นตอนการบูรณาการทางวัฒนธรรมอย่างถาวร เป็นการยอมรับวัฒนธรรมใหม่อย่างเต็มตัว โดยการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ตัวแทนเยาวชนจาก ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการปรับตัวผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม กับท้องถิ่นอิสานแต่ก็ยังคงรักษาค่านิยมทางด้านศาสนา อาทิเช่น การใส่ชุดผ้าคราม(ไทพวน) และยังคงคลุมผ้าฮิญาบ(ผ้าคลุมศีรษะ)ในเยาวชนหญิง การคาดผ้าขาวม้าที่เอวแต่ยังคงนุ่งกางเกงขายาวในเยาวชนชาย การรับประทานอาหารอิสานโดยการใส่ชุดผ้าขาวม้าที่เอวแต่ยังคงนุ่งกางเกงขายาวในเยาวชนชาย การครอบครัวยอมรับและตัวแทนเยาวชนจาก ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่างก็เรียนรู้ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา โดยให้เกียรติซึ่งกันและกันแต่ไม่ครอบงำกัน ตัวอย่างเช่น ครอบครัวยอมรับมีการใส่บาตรในตอนเช้า ส่วนเยาวชนก็ต้องละหมาด วันละ ๕ เวลา เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้ว ตัวแทนเยาวชนจาก ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังแสดงให้เห็นว่า การใช้ชีวิตร่วมกันกับครอบครัวรับรอง ที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา และภาษา มิได้เป็นอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ การปรับตัว และการน้อมเอาหลักคำสอนในอิสลามมาใช้ได้อย่างลงตัว และงดงาม ดังหลักฐานที่ได้จากการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องกระทั่งปัจจุบัน (แม้ว่าจะสิ้นสุดโครงการไปแล้วก็ตาม) เป็นการยืนยันความผูกพันที่มีต่อกัน สะท้อนความสัมพันธ์อันดีระหว่างพี่น้องชาวไทยทั้งชาวพุทธมุสลิม เพื่อยืนยันว่าภาคอิสานและประเทศไทย คือ “ดินแดนสังคมพหุวัฒนธรรม” อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Roy, Sister C.1962.*Introduction to Nursing : Adaptation Mode*. New Jersey: Prentice Hall.

Samovar, L.A., Porter, R.E., and McDDaniel, E.R. 2010. *Communication between cultures*.

Seventh Edition. Wadsworth Cengage Learning.